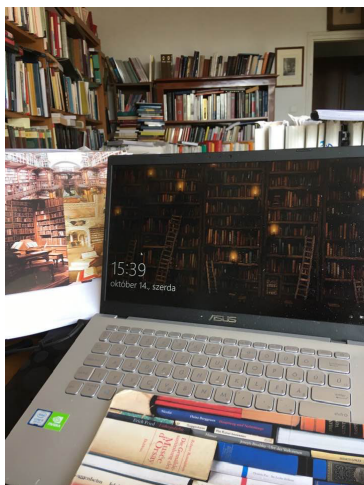

A HERMENEUTIKAI KUTATÓKÖZPONT

MUNKÁJA ÉS KIADVÁNYAI

BIBLIA
ÉS IGE

TUDOMÁNY
ÉS TEOLÓGIA

NYELV
ÉS SZÖVEG

OLVASÁS
ÉS MEGÉRTÉS

<https://hermeneutika-btk.eu>

„HOGYAN OLVASOD?”
(πῶς ἀναγινώσκεις;)
Lk 10,26

Lectori Salutem!

„Boldog, aki (fel) olvassa” (μακάριος ὁ ἀναγινώσκων Jel 1,3)

A Hermeneutikai Kutatóközpontot nevében szeretettel köszöntjük a munkánk iránt érdeklődő, a kiadványainkat már eddig is, vagy ezután olvasó teológusokat, bölcsészeket, tanárokat, lelkészeket és diákokat!

A Hermeneutikai Kutatóközpont Alapítványt a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Kara, Bölcsészettudományi Kara, az Evangélikus Hittudományi Egyetem (Teológiai Akadémia), az Eötvös Lóránd Tudományegyetem és a Baptista Teológiai Akadémia vezetői, ill. oktatói alapították 1993-ban. Magyarországon ez volt az első olyan intézmény a felsőoktatási intézmények integrálása jegyében, amely egyetemközi és felekezeti alapon jött létre. Az Alapítvány munkáját Kuratórium irányítja.

A Károli Gáspár Református Egyetem 2009-ben létrehozta a Hermeneutikai Kutatóközpont Intézetet (<https://docplayer.hu/45114538-Hermeneutikai-kutatokozponti-intezet-budapest-reviczky-u-4.html>), ahol egy félállású adminisztrátor dolgozik az Intézet vezetőjének irányítása mellett. Megfelelő anyagi támogatás (pl. elnyert kari, vagy egyéb pályázatok) segítségével az intézmény rendszeres kutatói munkát folytat, oktatási feladatokat lát el, konferenciákat szervez. 2010-ben a Hermeneutikai Kutatóközpont Intézet keretében megalakult a Jonathan Edwards Center-Hungary, amelyik a Yale-i Egyetemmel közösen folytat kutatásokat Jonathan Edwards életművével kapcsolatban (<https://jec.hu/>)

1994 óta adja ki a Kutatóközpont a *Hermeneutikai Füzetek* sorozatot, amely eddig mintegy ötvenegy számot jelentett meg. A *Füzetek* célja az egyes teológiai álláspontok felvillantása, a kritikus gondolkodásra késztetés, ugyanakkor segítségnyújtás a megoldás kereséséhez. A tájékoztatást és az akadémiai igényt tudatosan párosítjuk a lelki-hitbeli elmélyülés lehetőségével, mindezt az olvasó szabadságának tiszteletben tartásával, felekezeti hovatartozás kényszerítése nélkül.

Az elmúlt évtizedekben virágzásnak indult hazai filozófiai, irodalomtudományi hermeneutikai kutatási irányok és csoportok között Kutatóközpontunk sajátossága a tudatosan vállalt keresztény meggyőződés, a teológiai érdekek keresése és képviselése, valamint a felekezeteken túlmutató kétezer éves keresztény egyház értékeinek átmentése, s azoknak a mai aktualitására való rámutatás. A „Bibliai hermeneutika” vagy „Keresztény hermeneutika” elnevezés is ezt az ethoszt hivatott képviselni. A Kutatóközpont keretében 2012-ben alakult meg a Jonathan Edwards Center-Hungary (<https://jec.hu/>), amely a Yale-i Egyetem Jonathan Edwards Központjához csatlakozva folytat kutatásokat a 18. századi amerikai polihisztor, Jonathan Edwards (1703–1758) életművéről.

Az Egyesült Államok teológusai körében jelentkezett az igény, hogy „Teológiai hermeneutika”, más néven „A Szentírás teológiai interpretációja” (Theological Interpretation of Scripture, rövidítve: TIS) elnevezés fejezi ki azt az átfogó szemléletet, hogy a Biblia kutatása nem adhatja fel a hermeneutika teológiai és egyházi érdekeit. A történeti kutatás is elengedhetetlen, de a teológiai szempontokat nem lehet a történeti kutatások alá rendelni. 2023-ban jelent meg a L'Harmattan Kiadó gondozásában a *Túl a literalizmuson. Gondolkodó párbeszéd a teológiai hermeneutikáról* című könyv, amelyben a kötet szerkesztője az irányzat bemutatása után több mint harminc, különböző felekezethez tartozó teológussal folytatott párbeszédet a teológiai hermeneutika esélyeiről.

A Hermeneutikai Kutatóközpont Intézet szorosan együttműködik a Károli Gáspár Református Egyetem Anglisztika Intézetével: célirányú kutatásokat folytat a német és az angol reformáció (pl. Martin Luther és William Tyndale munkássága) és az angol-amerikai irodalom protestáns hagyományai (pl. az angol drámairodalom; John Milton költészete stb.) témakörében. Ugyanakkor a Magyar Shakespeare Bizottság és a Magyarországi Luther Szövetség munkájához is csatlakozik. További feladatai között szerepel a tudományos kapcsolattartás külföldi hermeneutikai kutatóintézetekkel. Kiemelt feladata a Kutatóközpont kiadványainak szerkesztése és forgalmazása.

A tudományok digitalizálásának korában elektronikus formában is hozzáférhetővé kell tennünk az információkat. Ezt szolgálja a pár éve kifejlesztett (folyamatosan frissített) felület, az Egyesített Bibliaolvasó (<https://ebo.kre.hu/>) weboldal is. Új „találmányunk” két tervezői alappillére épül: egyrészt tizenkilenc magyar és hét idegen nyelvű bibliafordítást tartalmaz, amelyek közül hatot mindig párhuzamosan lehet olvasni. Másrészt napra kész szinkronizációt nyújt több felekezet (katolikus, református, evangélikus, baptista) egy bizonyos napra előírt (javasolt) bibliai igéinek párhuzamos olvasásához. Különösen olyan keresztény közösségekben (család, iskola, egyetem, munkahely, ökumenikus találkozó) nyújthat segítséget, ahol egyszerre vannak jelen több felekezethez tartozó, de a Szentírást rendszeresen olvasó emberek. A bibliai kifejezések exegéziséhez is nélkülözhetetlen segédeszköz ez a honlap. A kutatócsoport által létrehozott weboldal és a mögöttes szövegadatbázis nemcsak olvasásra, hanem kutatásra (például exegetikai vagy fordítástudományi) is kiválóan alkalmas.

A Hermeneutikai Kutatóközpont munkája és kiadványai

A Hermeneutikai Kutatócsoporthoz kapcsolódó kutatások és intézmények

Kutatások:

Egyesített Bibliaolvasó (EBO) Kutatócsoport

<https://btk.kre.hu/index.php/2015-12-05-09-31-20/kari-kutatocsoportok/846-egysegisített-bibliaolvaso-kutatocsoport.html>

A protestáns fundamentalizmus hermeneutikai kérdései (FUKUCS) (2022–2024)

<https://btk.kre.hu/index.php/2015-12-05-09-31-20/kari-kutatocsoportok/887-hermeneutikai-kutatokozpont-a-protestans-fundamentalizmus-hermeneutikai-megkozelitese-kutatocsoport.html>

Milton – kiadás (lezárult)

<https://btk.kre.hu/index.php/2015-12-05-09-31-20/kari-kutatocsoportok/827-milton-kritikai-kiadas-otka.html>

Intézmények és honlapok:

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Anglisztika Intézet

<https://btk.kre.hu/index.php/fabiny-tibor>

Jonathan Edwards Center – Hungary

<https://btk.kre.hu/index.php/2015-12-05-09-31-20/kari-kutatocsoportok/793-hermeneutikai-kutatokozpont-jonathan-edwards-center-hungary.html>

Magyar Shakespeare Olvasó

<https://btk.kre.hu/index.php/2015-12-05-09-31-20/kari-kutatocsoportok/878-magyar-shakespeare-olvaso-maso.html>

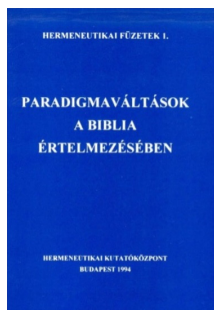
Magyar Shakespeare Bizottság

<https://mashakespearebizottsag.wordpress.com/>

Kiadványaink

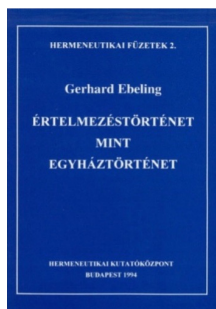
I. HERMENEUTIKAI FÜZETEK (HF 1–51.)

Hermeneutikai Füzetek 1. 1. *Paradigmaváltások a Biblia értelmezésében*

A humán tudományokhoz hasonlóan a bibliai hermeneutikában is beszélhetünk paradigmaváltásról. A füzet a premodern-modern-posztmodern szemlélet változását próbálja figyelemmel kísérni a bibliai egzegézis szempontjából, rámutatva a hagyományos hermeneutikai gondolkodás válságára és a szükséges változásra.

Hermeneutikai Füzetek 2. 2. *Gerhard Ebeling: Értelmezéstörténet mint egyház történet*

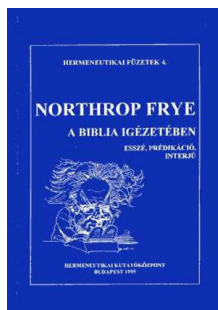

Gerhardt Ebeling 1947-ben írt programadó tanulmánya – Az egyház történet mint a Szentírás értelmezésének története – rávilágít, hogy a hermeneutika, vagyis a Szentíráshoz való viszony történeti perspektívában egyház történetté válik azáltal, hogy minden egyházi megnyilvánulásban a Szentírás értelmezése ad kiindulási alapot. A füzet négy tanulmánya segítséget kíván nyújtani a hazai hermeneutikatörténeti kutatások megindulásához és az egyház történet-írás megújulásához.

Hermeneutikai Füzetek 3. 3. *Fabiny Tibor: Szóra bírni az Írást*

Hermeneutikai Füzetek 4. 4. Northrop Frye: *A Biblia igézetében*

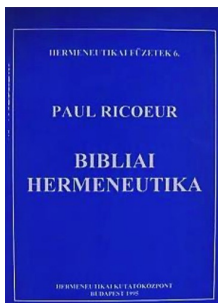
A világhírű kanadai tudós, Northrop Frye írásait és vele készült interjúkat életéről, Bibliáról, hitről tartalmaz a füzet. Életének kevésbé ismert oldalát mutatják be magyar és angol nyelven közreadott prédikációi. A füzet első magyar nyelvű válogatás íásaiból, és egyúttal bevezető a Bibliáról írt, azóta magyarul is megjelent nagyobb műveihez (Kettős tükör; Az Ige hatalma) és tartalmazza Northrop Frye könyveinek anno-tált bibliográfiáját is.

Hermeneutikai Füzetek 5. 5. Soren Kierkegaard: *Építő keresztény beszédek*

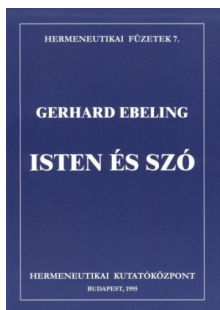
A dán gondolkodó 1848-ban írt hét „beszéde”, melyekben elvész korábbi írásainak terjedősége, lágyága; ezekben a beszédekben minden világos, egyszerű és érthető. Mégsem mindenkinek befogadható, hiszen Kierkegaard nem kerüli el a „botránkozás követ”: hitet vall és tanúságot tesz. „A krisztusi kereszténység nem szorul védelemre, rajta nem segít, ha megvédik – hiszen ő maga a támadó...” – ezzel a mottóval kezd, s hív bennünket, hogy végiggondoljuk az Ige ma személyesen nekünk szóló üzenetét.

Hermeneutikai Füzetek 6. Paul Ricoeur: *Bibliai hermeneutika*

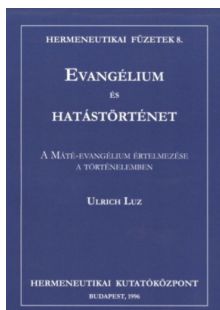
„Az Ige irodalmi műfajokat ölt magára s ez a tény arról is tanúskodik, hogy gyökereit a kultúrák testébe bocsátja.” – Paul Ricoeur, francia filozófus mondata a Szentírás legújabb kori értelmezéstörténetének alapvető felismerését összegzi. S a kultúra itt nem pusztán a szövegek keletkezésének környezetére, hanem azok hatástörténetére is utal. Ricoeur számos tanulmánya foglalkozik a Szentírás értelmezésének problémáival, ebből kettő található meg füzetünkben.

Hermeneutikai Füzetek 7. 7. Gerhard Ebeling: *Isten és szó*

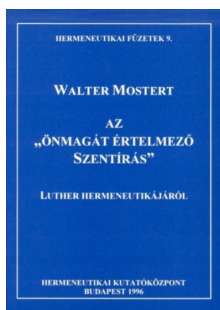
A német származású zürichi teológus és egyháztörténész, Gerhard Ebeling (1912–2001) két tanulmányát tartalmazza a füzet (Isten szava és a hermeneutika, Isten és szó). Gerhard Ebeling – Rudolf Bultmann, Emil Brunner és Dietrich Bonhoeffer személyes tanítványa – rámutat, hogy „Isten szava” nem válik idejétmúlttá, hiszen túlmutat önmagán s ekként új világokat tár fel. Az utóbbi tanulmány gondolatmenete: 1. Istentelenek szava; 2. A szó: Isten; 3. Isten szava.

Hermeneutikai Füzetek 8. 8. Ulrich Luz: *Evangélium és hatástörténet*

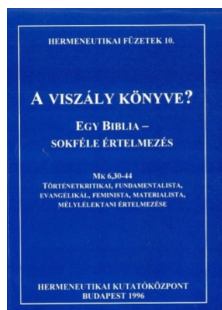
A berni újszövetséges teológus, Ulrich Luz (1938–2019) a gadameri hatástörténetet alkalmazza Máté evangéliumára. Miért nem vette az egyház figyelembe ekkleziológiájának kialakításakor a Máté 10-et? Ki volt Péter a Mt 16,18 alapján: igaz keresztény vagy az első pápa? Mi a hamis, mi az igaz megfelelés a búza és a konkoly (Mt 13,24–30) példázatából kiindulva? Ezekre a kérdésekre adja Luz a választ a konkrét igehelyek hatástörténetének vizsgálatával.

Hermeneutikai Füzetek 9. 9. Walter Mostert: *Az „önmagát értelmező Szentírás”*

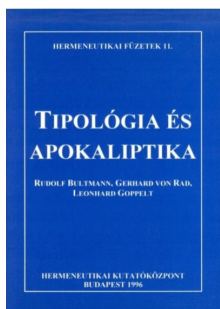
Walter Mostert könyve, melyet kezében tart az Olvasó, az írás tekintélyének kérdését egy hermeneutikai kérdésből kiindulva veti fel. A címül választott Luther-idézet – Scriptura sacra sui ipsius interpret, „A Szentírás önmagát értelmezi” – arra utal, hogy a szerző elsődleges törekvése Luther írásmagyarázati alapelveinek feltárása és minél mélyebb megértése. A hermeneutikai megfontolások eredményeként jut el Mostert a tartalmi kérdés felvetéséig: mi az a fórum, amelyen az írásnak elsődleges tekintélyként kell funkcióját betöltenie?

Hermeneutikai Füzetek 10. 10. Ulrich Luz: *A vizsály könyve?*

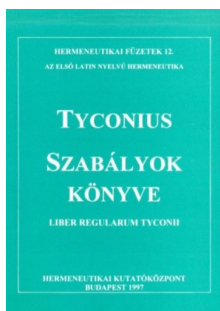
A különféle teológiai irányok egy és ugyanazon Bibliát magyarázzák – nagyon sokféleképpen, a Szentírás így a vizsály forrásává vált. A füzet Ulrich Luz szerkesztésében és konklúziójával egy nézet-ütköztető kerekasztal-beszélgetés írott változata. A Mk 6,30-44-ben található ötezer ember megvendégelése alapján a különféle módszereket az egyes irányzatok képviselői mutatják be, akik röviden egymás nézeteihez is hozzászólnak. Végezetül a kötet a résztvevők közös nyilatkozatával zárul.

Hermeneutikai Füzetek 11. 11. Rudolf Bultmann – Gerhard von Rad – Leonhard Goppelt: *Tipológia és apokaliptika*

A tipológia klasszikus műve Leonhard Goppelt: Typos c. könyve (1939), mely nagy vihart kavart a háború utáni Németországban. A füzet három tanulmányt tartalmaz. Bultmann: A tipológia mint hermeneutikai módszer eredete és értelme (1950) című tanulmányában bírálja Goppelt nézeteit; von Rad: Az Ótestamentum tipológiai értelmezése című írásában megvédi Goppeltet; végezetül Goppelt (Apokaliptika és tipológia Pál leveleiben) 1964-es tanulmányában a támadásra válaszolva összegzi a vitát, nézeteit az apokaliptika irányába fejleszti tovább.

Hermeneutikai Füzetek 12. 12. Tyconius: *Szabályok könyve*

A bibliai hermeneutika „klasszikusa”, valószínűleg az első latin nyelvű hermeneutika. Tyconius a 4. században Észak-Afrikában élt donatista, akit azonban kritikája miatt maga a donatista zsinat is elítélt. Bírálta az egyház elvilágiasodását, mégis ragaszkodott annak katolikosz voltához. A szabályokat tipologikus módon tárgyalja, s eközben megvilágosítja az Írás rejtett értelmét, s figyelembe veszi a bibliai nyelv és a képek jelentését.

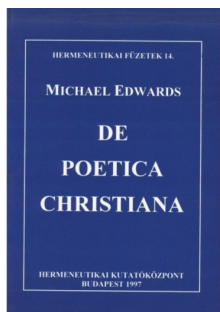

- Hermeneutikai Füzetek 13. 13. Bolyki János – Csanády András: *Kinyilatkoztatás: két megközelítés*

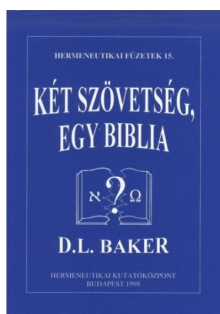
Bolyki János (1931–2011), aki a Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának újszövetséges professzora volt, a Szentírás kettős természetét kutatja. Csanády András (1929–) Hegel rendszerére építve fejt ki elképzeléseit a témáról. Teológus és filozófus dialógusa a füzet. Kérdés, hogy mennyiben talál egymásra Hegel dialektikus módszerhez kötött Istene, illetve Ábrahám istenfogalma.

- Hermeneutikai Füzetek 14. 14. Michael Edwards: *De poetica christiana*

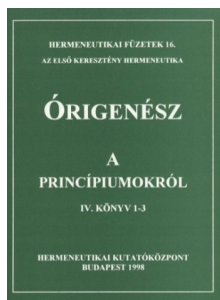
Michael Edwards (1938–), angol költő és irodalomtudós négy tanulmányát tartalmazza a füzet (A keresztény poétika, Költészet és ismétlés, A megváltott idő, Írás és újraírás), melyek közül az egyik Magyarországon hangzott el 1996-ban. Edwards életművére különösen T. S. Eliot költészete gyakorolt hatást, de írásaiban a magyar olvasóknak Pilinszky Jánosnak „evangéliumi esztétikáról” írt nézetei is felidéződhetnek. Edwards szerint „a Biblia nem tanokon, hanem költészet-használatán keresztül mutatja be a keresztény poétikát”.

- Hermeneutikai Füzetek 15. 15. D.L. Baker: *Két szövetség, egy Biblia*

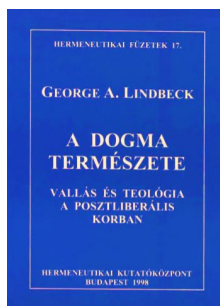
Az eredetileg disszertációnak készült kézikönyv az Ó- és az Újszövetség teológiai kapcsolatának áttekintésével foglalkozik. D. L. Baker kombinatorikus logikával a lehetséges válaszokat nyolc csoportba sorolja, kritikusan mutat be két ószövetségi (Van Ruler, Miskotte) és két újszövetségi (Bultmann, Baumgärtel) megoldást, majd mérlegel négy biblikus útkeresést (Vischer, tipológia, von Rad, kontinuitás és diszkontinuitás).

Hermeneutikai Füzetek 16. 16. Órigenész: *A princípiumokról*

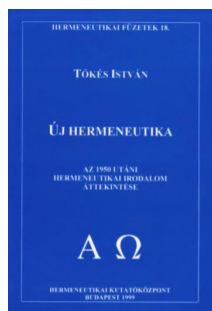
A görög egyházatya értekezése, az első keresztény bibliai hermeneutika. Elődei vagy azért magyarázták az Írást, mert bizonyos részei szó szerint véve elfogadhatatlanok voltak, vagy azért, hogy saját nézeteiket bizonyítsák. Órigenész egész gondolkodásának középpontjában a Szentírás áll, mely számára mintegy Krisztus első testet öltése.

Hermeneutikai Füzetek 17. 17. George A. Lindbeck: *A dogma természete*

George A. Lindbeck (1923–2018) könyve a vallás kulturális-nyelvi megközelítésének teológiai továbbgondolása. A szerző ezt a szemléletet szembeállítja a hagyományos ortodoxia tételes dogmaértelmezésével és a liberális teológia expresszív tapasztalati megközelítésével. Lindbeck elmélete szerint a dogmák a vallás nyelvtani szabályai. Az a feladatuk, hogy a vallás követőinek nyelvhasználatát és magatartását szabályozzák.

Hermeneutikai Füzetek 18. 18. Tőkés István: *Új hermeneutika*

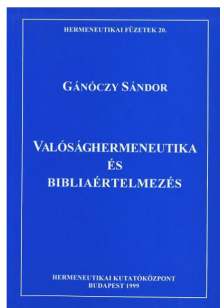
Az Új hermeneutika című könyvében Tőkés István az elmúlt ötven év szakirodalmában tájékozik, Bultmann, Ebeling, Fuchs, Gadamer és Ricoeur munkássága foglalkoztatja. De nem öncélúan fordul a modern teológusok és filozófusok hermeneutikája felé, hanem rendületlenül az a gyakorlati szempont motiválja, hogy miképpen segítheti és gazdagíthatja Isten ígéjének hirdetőit és magyarázóit a 20. századi "hermeneutikai oszlopok" gondolatainak tanulmányozása.

Hermeneutikai Füzetek 19. 19. Ulrich J. Körtner: *Az ihletett olvasó*

Minden irodalmi hermeneutikának, a bibliai hermeneutikának is fel kell tennie a kérdést, hogy ki a kanonizált szövegek implikált olvasója. Az itt olvasható tanulmányok azt a tézist képviselik, hogy a bibliai szövegek által implikált olvasó egy Isten lététől inspirált olvasó. A bibliai szövegek jelentése újraformálódik az olyan olvasási aktusokban, amelyekben az olvasó oly módon tanulja önmagát újra megérteni, amit a keresztény hagyomány nyelve hitnek nevez.

Hermeneutikai Füzetek 20. 20. Gánóczy Sándor: *Valósághermeneutika és bibliaértelmezés*

A Szerző munkája hozzászólás Bolyki János és Csanády András (Hermeneutikai Füzetek 13.) tanulmányaihoz. A hermeneutikai dialógus tehát folytatódik: a protestáns teológia és filozófus párbeszédéhez olyan katolikus teológus szól hozzá, aki otthonosan mozog Hegel filozófiájában, de számára a „valóság” ennél több, hiszen az immár „krisztusi” és „egyházi” nézőpontból jelenik meg. Bírálata higgadt és mértéktartó s ezért is figyelemreméltó. A nyitottságról és elkötelezettségről egyszerre tanúskodó, a fegyelmezett benső logikával végigvezetett és szépen megírt munkát őszintén ajánljuk minden olvasónak.

Hermeneutikai Füzetek 21. 21. Ulrich Luz: *Máté Jézustörténete*

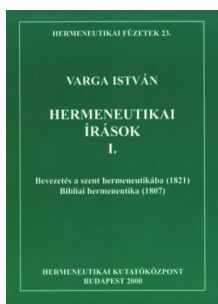
A szerző Máté Jézustörténetében nem életrajzot lát, hanem a Szíriába került zsidó keresztény gyülekezet számára transzparens történetet. Minden csoda és a tanítványokkal megtörtént esemény transzparens abban az értelemben, hogy azokban saját tapasztalatukra, s Isten szabadítására ismernek rá. Luz aláhúzza az evangélium folytatólagos olvasásának szükségét, mert aki csak adott perikópákat olvas el, nem látja meg az evangéliumnak mint könyvnek az egységét, sem pedig adott kijelentések, ismétlések, kulcskifejezések irodalmilag fontos elrendezettségét.

Hermeneutikai Füzetek 22. 22. Oscar Cullmann: *Krisztus és az idő*

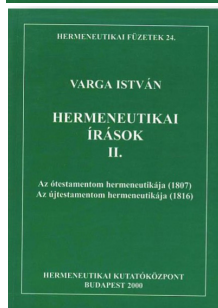

Oscar Cullmann könyve olyan mérföldkő, amely az euró-amerikai civilizáció szekularizált emberét is megállásra készíti. Időszemléletünket az jellemzi, hogy középpontjában Jézus személye áll, tőle előre és tőle visszafelé számoljuk az éveket. Cullmann szemléletétől távol áll minden számítás, üdvtörténeti menetrend készítése. Ő abból indul ki, hogy Jézus Krisztus megjelenése valóban történelmi forduló volt, és ma is viszonyítási pont, mely nélkül nem lehetne megérteni mai történelemszemléletünket sem.

Hermeneutikai Füzetek 23–24. 23–24. Varga István: *hermeneutikai írások I., II.*

E két kötetben a hermeneutika magyar történetének elfelejtett darabjai kerülnek az olvasó kezébe: Varga István (1776–1831), a Szentírás-magyarzat debreceni professzorának, eredetileg latin nyelven írt szövegének mai magyar fordítása. *Bevezetés a szent hermeneutikába* (1821) és a magyar nyelven írt *Bibliai hermeneutika* (1807) című művei, illetve a második kötetben két magyar nyelvű írása: *Az ótestamentum hermeneutikája* (1807) és *Az újtestamentum hermeneutikája* (1816). Varga István nem elégszik meg az Írás csupán grammatikai, történelmi értelmezésével, hiszen a Szentírásban az az igény szólal meg, hogy nemcsak saját korának dokumentuma, hanem mindenekelőtt Isten történelmi kinyilatkoztatásának tanúja, Istenről szóló beszéd (theologia) legyen.

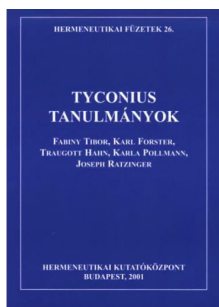

Hermeneutikai Füzetek 25. 25. *A Sensus literalis hermeneutikai kérdései*

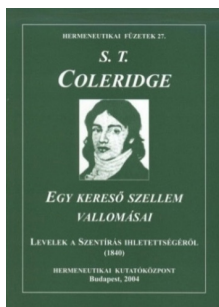
A *sensus literalis* (a "betű szerinti", illetve "szó szerinti" értelem) kérdésével az elmúlt kétezer évben zsidó rabbik és keresztény egzekéták egyaránt sokat foglalkoztak. Mit jelentenek egyes szavak, kifejezések a Bibliában? Mit kell szigorúan, a betű szerint, s mit kell csak áttételesen, jelképesen érteni? A kiadvány tartalmazza James Barr és Brevard S. Childs e kérdésben folytatott vitáját.

Hermeneutikai Füzetek 26. 26. Tyconius: *Tanulmányok*

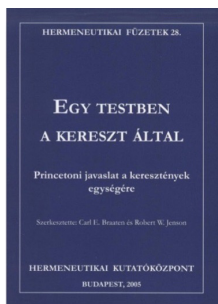
Ez a tanulmánykötet Tyconius 4. század eleji egyházfoglalomra vonatkozó kijelentéseit, elemző tanulmányait tartalmazza, mely ily módon rámutat a hermeneutika és az ekkleziológia összefüggéseire is. Különösen is hangsúlyos hermeneutikai- és egyháztörténeti szempontból az első és az utolsó tanulmány által nagyjító alá vett kérdés: milyen hatással volt Tyconius hermeneutikája Szent Ágoston gondolkodásmódjára, műveire

Hermeneutikai Füzetek 27. 27. S.T. Coleridge: *Egy kereső szellem vallomásai*

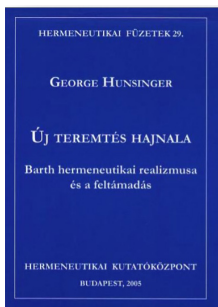
Samuel Taylor Coleridge (1772–1834), az angol romantikus költészet első nemzedékének képviselője, akaratlanul is méltó helyet vívott ki magának a hermeneutika történetében. A protestáns Angliában a tizenhatodik századi reformáció még dinamikus „sola scriptura” elve a reformációt követő évszázadokban megmerevedett és dogmatizálódott. [...] A képzelőerő kreativitását valló romantika azonban nem tudja elfogadni sem a gondolkodást bilincsekbe verő dogmatizmust, sem a hitet is elapasztó historizmust. Coleridge a Szentírás ihlettségéről írott levelei egy gondolkodó, viaskodó emberi szellem vallomásai.

Hermeneutikai Füzetek 28. 28. *Egy testben a kereszt által*

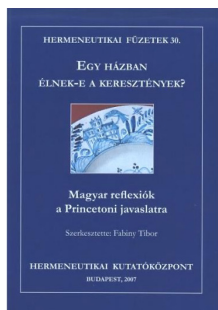
A 2003-ban megfogalmazott *Princetoni javaslat* aláíróinak többsége a régi, elbürokratizálódott és a politika fogságába esett elpolitizálódott ökumenével szemben egy új, alulról kezdeményezett, hitvallásos ökumenét képvisel. Nem *egyházaik nevében*, hanem *egyházaihoz* szólnak. Vallják, hogy a kereszténység mai megosztottsága és az ebbe való beletörődés bűn, amelyből a kivezető út egyedül a bűnbánat, és a Krisztusban már létező egység áldozatokkal járó kimunkálása: *egy testben a kereszt által*.

Hermeneutikai Füzetek 29. 29. George Hunsinger: *Új teremtés hajnala*

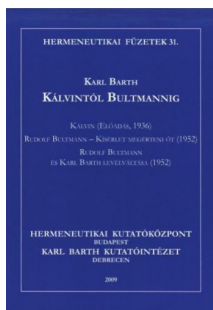
George Hunsinger (1945–) princetoni teológus két tanulmányát tartalmazza a kötet. Az első címe: „*Túl a literalizmuson és az expresszivitizmuson*”, amelyben Karl Barth (1882–1968) „realista hermeneutikáját állítja szembe a literalista (fundamentalista) és az „expresszionista” (liberális) szemlélettel. A másik tanulmányban („*Új teremtés hajnala*”) a feltámadásról szóló teológiák három hermeneutikai modelljét vizsgálja el: ezúttal az eszkatológiai szemléletet állítja szembe a történelmi, illetve a spirituális megközelítéssel.

Hermeneutikai Füzetek 30. 30. Fabiny Tibor (szerk.): *Egy házban élnek-e a keresztények?*

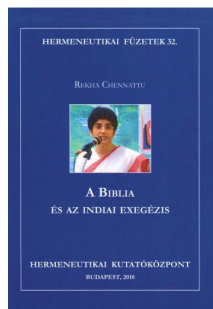
A tizenhat észak-amerikai teológus által megfogalmazott *Egy testben a kereszt által. Princetoni javaslat a keresztények egységére* dokumentumra tizenhat magyar teológus válaszolt.

Hermeneutikai Füzetek 31. 31. Karl Barth: *Kálvintól Bultmannig*

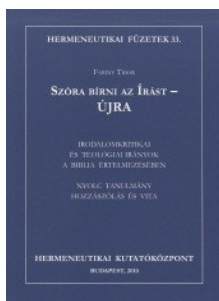
Karl Barth (1882–1968) a neves teológus első írása Kálvinra emlékezik. A másik, 1952-ben keletkezett hosszabb tanulmányában Barth arra tesz kísérletet, hogy Rudolf Bultmann (1884–1976) teológiai intencióit elemezve kritikai állást foglaljon annak „mítosztalanító” teológiájáról. Barth részletes kritikájára Bultmann röviden válaszolt.

Hermeneutikai Füzetek 32. 32. Rekha Chennattu: *A Biblia és az indiai exegézis*

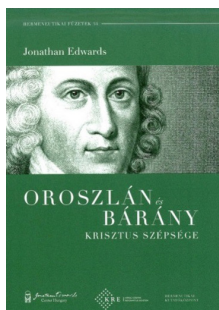
Rekha M. Chennattu (1963–) római katolikus biblikus teológus a Biblia indiai exegézisét mutatja be János evangéliuma egyes fejezeteinek értelmezése kapcsán.

Hermeneutikai Füzetek 33. 33. Fabiny Tibor: *Szóra bírni az Írást-Újra*

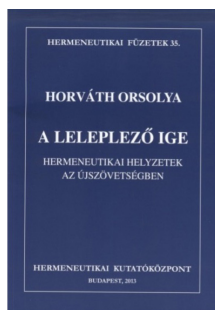
1993-ban jelent meg a Hermeneutikai Füzetek 3. száma *Szóra bírni az Írást. Irodalomkritikai irányok a Biblia értelmezésében. Hat tanulmány és vita* címmel. A kiadvány egyetemi hallgatók és teológusok között népszerűnek bizonyult, s a néhány évvel ezelőtti utánnomás is elfogyott. A kötet nem egyszerű reprint, hanem két újabb tanulmánnyal bővített kiadás.

Hermeneutikai Füzetek 34. 34. Jonathan Edwards: *Oroszlán és Bárány*

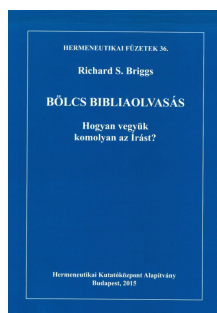
Jonathan Edwards (1703–1758) Amerika teológusa, filozófusa, az u.n. „nagy ébredés” lelkipásztora volt. Az itt közölt igehirdetésének eredeti címe „*The Excellency of Christ*”, ami kiválóságot, tökéletességet, azaz szépséget jelent. E páratlan architektonikával felépített beszéd tézise, hogy Jézus Krisztusban csodálatra méltó módon ötvöződnek az egymástól eltérő kiválóságok. Jel 5,5–6 szerint Ő egyszerre Oroszlán és Bárány. Az Oroszlán erőben jeleskedik, a Bárány szelídségben.

Hermeneutikai Füzetek 35. 35. Horváth Orsolya: *A leleplező Ige*

Horváth Orsolya filozófus s teológus az alábbi kérdéseket teszi fel: „mit jelent a nem-megértés János evangéliumában?”; „bűn-e a nem értés?”; „miért kell kockázatvállalás az ige megértéséhez?”; „miért akadály a identitásféltes az igaz megértésnek?”; „miképpen leplezi le Jézus az őt faggatókat?”; „miképpen leplez le Jézus bennünket, mai olvasókat?” Az emberek, legyenek hívők vagy nem hívők, sokszor önbecsapással, sőt öncsalással leplezik magukat ez élő Igével való találkozásakor. Az élő Ige azonban leplezi fondorlatos leplezettségünket.

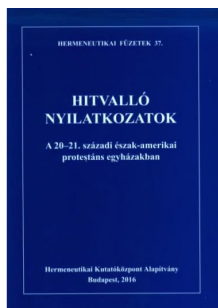
Hermeneutikai Füzetek 36. 36. Richard S. Briggs: *Bölcs bibliaolvasás*

Richard S. Briggs (1952–) anglikán biblikus teológus több kérdésre keresi a választ. Hogyan vegyük komolyan az Írást? Ez a könyv arra vállalkozik, hogy választ keressen e kérdésre: mit jelent a bölcs bibliaolvasás? A szerző az olvasás alapvető kontextusaira irányítja a figyelmet: a történelmi, az irodalmi és a teológiai összefüggésekre, illetve a két szövevény közötti hermeneutikai kapcsolatra. Azt vizsgálja, hogy mindezek megismerése mennyiben segítik elő a Szentírás bölcs olvasásáról szóló gondolkodást.

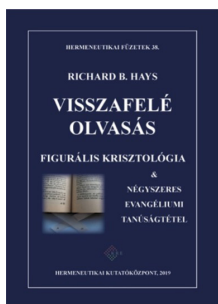

Hermeneutikai Füzetek 37. 37. *Hitvalló nyilatkozatok*

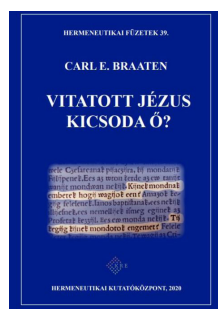
Karl Barth nevéhez fűződik a *Barmeni Hitvalló Nyilatkozat* (1934) megfogalmazása, amely egyben tiltakozás is volt a Hitlerrel kiegészítő „német keresztények” teológiájával szemben. Ez a Nyilatkozat szolgált többször is mintául, legutóbb a 20. század legvégén és a 21. század elején a különféle észak-amerikai protestáns egyházak hitvallóinak, akiknek egészen más politikai és kulturális helyzetben, ám szintén az „árral” szemben kellett és kell tanúskodniuk a keresztény hit igazságáról.

Hermeneutikai Füzetek 38. 38. Richard B. Hays: *Visszafelé olvasás*

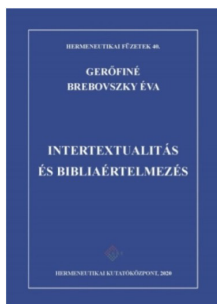
Richard B. Hays (1948–) markáns és határozott hangja az elmúlt évtizedek Újszövetség-kutatásának, aki sokakat inspirált arra, hogy lezártnak gondolt hermeneutikai és írásmagyarázati utakat újranyissanak, és újra meghallgassák a teológiatörténet megcáfoltnak gondolt, de valójában csak elfeledett bibliamagyarázóit. A visszafelé olvasott Biblia segít megérteni a Szentírás benső, figurális – tipológiai szerkezetét.

Hermeneutikai Füzetek 39. 39. Carl E. Braaten: *Vitatott Jézus: Kicsoda Ő?*

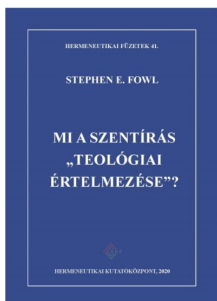
Carl E. Braaten (1929–2023) könyvében egész teológusi működésének summáját kapjuk, de nemcsak vitáit összegzi, hanem markánsan leírja az eltérő pozíciókat, tisztázza a teológiai előfeltevéseket, oszlatja az ideológiákat, lépésről lépésre elvezet a feltámadott Jézus Krisztus megismeréséhez. Ha célját jól értjük, máris tudjuk, hogyan kell könyvében eligazodni.

- Hermeneutikai Füzetek 40. 40. Gerőfiné Brebovszky Éva: *Intertextualitás és Bibliaértelmezés*

Az intertextualitás fogalmát az irodalomelméletben Julia Kristeva bolgár származású irodalomtudós vezette be; s a hazai irodalom-tudományban gyakran alkalmazzák. A keresztény Biblia alapvetően intertextuális könyv: az Újszövetség idézi, beépíti, újra értelmezi az Ószövetség (Héber Biblia) egyes szövegeit. A szerző az eddigi bibliai kommentárokhoz képest új megközelítést kínál, amikor a szövegek "dialógusát" vizsgálja, s egyben észreveszi az "intertextuális hálók" csomópontjait. Az új szemléletre nyitó módszer hasznos lesz biblikus szakembereknek, teológusok és bölcsész egyetemi hallgatók számára.

- Hermeneutikai Füzetek 41. 41. Stephen E. Fowl: *Mi a Szentírás „teológiai értelmezése”?*

Stephen E. Fowl amerikai biblikus teológus az idehaza újabban megismert Theological Interpretation of Scripture (TIS) mai irányzatait mutatja be. A könyv célja, hogy rámutasson a régóta meglévő és alapvető keresztény gyakorlat, valamint a napjainkban megjelenő, tekintélyes mennyiségű biblikus irodalom közötti kapcsolódási pontokra.

- Hermeneutikai Füzetek 42. 42. David Jasper: *Bevezetés a hermeneutikába*

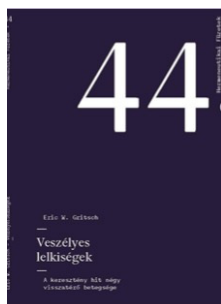
David Jasper (1952–) brit anglikán teológus és irodalmár minden munkája az irodalom és a teológia kapcsolatával, s ezek hermeneutikai és irodalomelméleti összefüggéseivel foglalkozik. A *Bevezetés a hermeneutikába* a Biblia értelmezéséből vezeti le a keresztény hermeneutikát. Ez a könyv egyúttal számos más könyvének is elméleti alapja, beleértve a trilógiát, a *The Sacred desert*, *The Sacred Body* és a *The Sacred Community*-t.

- Hermeneutikai Füzetek 43. 43. Fabiny Tibor – M. Pintér Tibor: *Hogyan olvasod?*

A Károli Gáspár Református Egyetem Egyesített Bibliolvasó (EBO) Kutatócsoportjának 2018-ban indult munkáját az a szándék motiválta, hogy lehetőséget adjon egymás értelmező közösségei (egyházai) olvasási szokásainak megismerésére, a Biblia lehetséges "együtt" olvasására. Az online térben a digitális terek összekapcsolása által mintegy 20 magyar nyelvű fordítás párhuzamos olvasása vált lehetővé. Ebben segít a kutatócsoport által folyamatosan fejlesztett és népszerű honlap, az EBO (ebo.kre.hu).

- Hermeneutikai Füzetek 44. 44. Eric W. Gritsch: *Veszélyes lelkiségek*

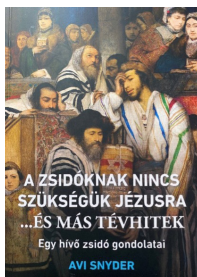
Egy provokatív könyvet tart kezében az olvasó. Egyszerre szól nem-keresztényekhez, akik talán az itt tárgyalt „veszélyes lelkiségek” (antiszemitizmus, fundamentalizmus, triumfalizmus, moralizmus) miatt utasítják el a hitet; de szól a hívőkhöz is: ne tegyék le a könyvet, ha a szerző „domború tükrében” talán karikatúrát látnak magukról. Eric W. Gritsch (1931–2012) munkásságának is vezérmotívuma volt ez a jézusi kettős üzenet: „dovehood” (*galambszelídség*) és „serpenthood” (*kígyóravasztság*).

- Hermeneutikai Füzetek 45. 45. Gregory A. Boyd: *A keresztény nemzet mítosza* (közösen a Luther Kiadóval)

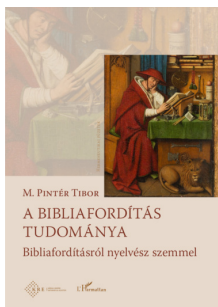
Gregory A. Boyd (1957–) amerikai teológus és lelkész a következő kérdéseket teszi fel: gyakorolhat-e hatalmat az egyház, hogy átformálja a világot? Létezik-e igazságos háború? Lehet-e keresztény egy nemzet? Az evangélium fényével világítja meg egyház és politika összefonódását és annak következményeit az amerikai történelem során. Aktualitása túlmutat Amerikán.

- Hermeneutikai Füzetek 46. 46. Avi Snyder: *A zsidóknak nincs szükségük Jézusra ...és más tévhitiek*

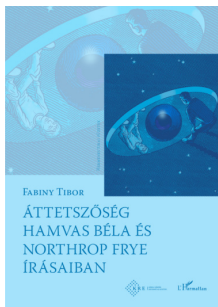
Avi Snyder (1951–) a Broadway egykori színésze 1977-ben tért meg. Azóta is szenvedélyesen képviseli azt a nézetet, hogy a zsidóságnak is szüksége van az evangéliumra, hiszen az először számukra íródott. A "Zsidók Jézusért" által kiadott könyvet a Hermeneutikai Kutatóközpont támogatta.

- Hermeneutikai Füzetek 47. 47. M. Pintér Tibor: *A bibliafordítás tudománya. A bibliafordításról – nyelvész szemmel*

A monográfia tíz nyelvészeti írást tartalmaz a magyar nyelvű bibliafordításokról. Az írások elsősorban elméleti nyelvészeti keretből közelítik meg a bibliafordításban felmerülő kérdések némelikét. Az általános, fordításelméleti tudás alkalmazását a nyelvtudomány, illetve a digitális bölcsészet eszköztára egészíti ki.

- Hermeneutikai Füzetek 48. 48. Fabiny Tibor: *Áttetszőség Hamvas Béla és Northrop Frye írásaiban*

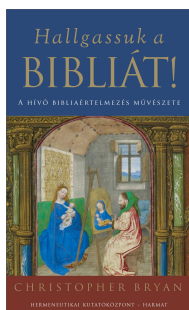
A huszadik század két nagy gondolkodója, a magyar Hamvas Béla (1893–1968) és a kanadai Northrop Frye (1912–1991) univerzális életművet hagytak maguk után, amelynek egyik kulcsszava az áttetszőség. A létezés, a gondolkodás, a tanítás és a transzcendenssel való viszonyukra is a transzparencia tapasztalata volt meghatározó. Mindkét író munkássága túlmutat a szakmaiság szűk keretein: életművük a kereszténységhez, teológiához, a bölcsülethez, a vallástudományhoz, a művészetekhez, az irodalomhoz egyaránt kapcsolódik.

- Hermeneutikai Füzetek 49. 49. Fabiny Tibor (szerk.): *Miért igaz? Egyetemisták vitája a Szentírás radikális tévedhetetlenségéről*

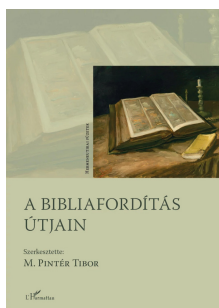
„Nem azért igaz, mert meg van írva, hanem azért van megírva, mert igaz!” A kötet első részében egyetemista hallgatók szólnak hozzá egy több évtizede zajlott disputához, amelyben egy bölcsész egyetemista vitatkozott teológus barátjával a Szentírás „radikális tévedhetetlenségéről”. A könyv második részében a *Chicagói nyilatkozat a Szentírás tévedhetetlenségéről* című, 1978-ban született irathoz szólnak hozzá mai református és evangélikus teológushallgatók.

- Hermeneutikai Füzetek 50. 50. Christopher Bryan: *Hallgassuk a Bibliát! A hívő bibliaértelmezés művészete*

Hogyan alakult ki a feszültség a Biblia tudományos és hívő megközelítése között, és miképpen lehetne betemetni ezt a szakadékot? Mi a biblia-kutatók feladata a 21. században? Lehetséges-e ma lelkészként, teológusként, bibliaolvasóként egyszerre tartani magunkat a tudományos biblia-kutatás fontos eredményeihez, és az egyház és a magunk hitét építeni? Mit jelent a tudományos objektivitás általánosságban és konkrétan a Szentírás értelmezésében? A szerző tudósi precizitással és hívő odaadással keresi a válaszokat ezekre a kérdésekre.

- Hermeneutikai Füzetek 51. 51. M. Pintér Tibor (szerk.): *A bibliafordítás útjain*

A kötet 10 tanulmánya három téma felől közelíti meg a bibliafordítás olyan problémáit, mint a bibliafordítások hermeneutikai megalapozottsága, a korai fordítások és egyházi hagyomány kapcsolata, valamint néhány mai magyar nyelvű bibliafordítás gyakorlati megoldásai.

II. MAGYAR LUTHER KÖNYVEK (MLK)

1. Vajta Vilmos: *Communio*
2. Luther Márton: *Előszók a Szentíráshoz*
3. Wiczian Dezső: *Luther mint professzor*
4. Sólyom Jenő: *Luther és Magyarország*
5. Luther Márton: *Négy vigasztaló zsoltár Mária magyar királynéhoz*
6. Gerhard Ebeling: *Luther*
7. E. W. Gritsch: *Lutheranizmus*
8. Walter Loewenich: *Theologia crucis – A kereszt teológiája Luthernél*
9. Percze-Szakács-Tubán: *A kereszt teológiája és a lelkigondozás szolgálata*
10. Gerhardt O. Forde: *Ki a kereszt teológusa?*
11. Luther Márton: *Szolgai akarat*

III. MAGYAR LUTHER FÜZETEK (MLF)

1. Fabiny Tibor szerk: *Újrakezdés – Dokumentumok a Magyarországi Luther Szövetség életéből (1991–1993)*
2. Luther Márton: *Nyílt levél a fordításról*
3. Luther Márton: *Nyolc böjti prédikáció*
4. Luther Márton: *Bűnbánat, keresztség, úrvacsora*
5. Luther Márton: *Mi az evangélium? A keresztények és Mózes*
6. Luther Márton: *Hogyan szemléljük Krisztus szent szenvedését? Így imádkozzál!*
7. Bitskey István: *Hitvita és hitújítás*
8. Luther Márton: *Heidelbergi disputáció*
9. William Tyndale: *A Szentíráshoz vezető ösvény*
10. Ittész Gábor: *Christum Treyben. Luther bibliaértelmezése*

IV. SAJÁT KIADVÁNYAINK (SK)

1. Fabiny Tibor: *A keresztény hermeneutika kérdései és története* (1998)
2. Fabiny Tibor-Lukács Tamás: *Irodalomelmélet és bibliai hermeneutika* (1998)
3. Kocziszky Éva: *Hamann és a modernitás kritikája* (2000)
4. Jonathan Edwards: *Amerika teológusa* (2008)
5. Fabiny Tibor: *Hívő megértés* (2008)
6. Fabiny Tibor-Tóth Sára: *Irányváltás – Humán értelmiségiek megtérése* (2009) A Luther Kiadóval közösen.
7. Fabiny Tibor szerk: *Hálóba kerítve* (2011)
8. Fabiny Tibor–Pecsuk Ottó–Zsengellér József szerk.: *Felebarát vagy embertárs – Bibliafordítások a mai Magyarországon* (2014)
9. Fabiny Tibor – Horváth Orsolya – M. Pintér Tibor (szerk.) *Fundamentalizmus, protestantizmus, modernitás* (2024)

V. A TÉMÁHOZ KAPCSOLÓDÓ MÁΣ KIADÓKNÁL MEGJELENT KÖNYVEK (TMK)

1. Fabiny Tibor szerk: *A hermeneutika elmélete - Ikonológia és Műértelmezés 3.*(Szegedi JATE, 1987–1998)
2. Fabiny Tibor szerk: *A tipológiai szimbolizmus – Ikonológia és műértelmezés 4.* (Szegedi JATE, 1988–1999)
3. Fabiny Tibor szerk: *The Bible in literature and literature in Bible* (1999)4. Pierre Bühler – Tibor Fabiny szerk: *Interpretation of texts: sacred and secular* (1999)
4. Fabiny Tibor: *Szótörténetek* (2009). (Luther Kiadó)
5. Fabiny Tibor: *Az eljövendő árnyékai* (2016, L'Harmattan)
6. Fabiny Tibor: *Luther maszkjai – Luther olvasása közben* (2021, L'Harmattan)
7. Fabiny Tibor: *Eretnekek vagy mártírok? Hitvita és hermeneutika a korai angol reformációban* (2022, L'Harmattan)
8. Fabiny Tibor: *Túl a literalizmuson – Gondolkodó párbeszéd a hermeneutikáról* (2023, L'Harmattan)
9. Horváth Orsolya: *Az öneszmélés fenomenológiája. A fenomenológiai redukció problémája Husserl késői filozófiájában.* (2010, L'Harmattan)
10. Horváth Orsolya: *Inspirációk és ellentétek filozófiai és teológiai gondolkodás között.* (2022, L'Harmattan)
11. Fabiny Tibor (szerk.) *A Szóra bírt Írás - Diákoknak, politikusoknak, keresőknek és hívőknek* (2024)
12. Fabiny Tibor (szerk.) *Apánk könyve* (2024)

VI. EVANGÉLIKUS BELMISSZIÓI ÉS BARÁTI EGYESÜLET (EBBE)

1. Scholz László: *Hitből hitbe – válogatás az egykori belmissziói munka-program füzetéből* (2003)
2. Reuss András: *Hitünk titkai: Teológia – Luther nyomán* (2005)
3. Fabiny Tibor szerk: *Igazság és kiengesztelődés* (2006)
4. *Hitből Hitbe - Isten megpróbált emberei* (2007)
5. „Serkenj fel aki aluszol” – *A magyar evangélikus ébredés kiemelkedő egyéniségei a 20. században* (2010)

Elérhetőségeink:

1091 Budapest, Kálvin tér 9.

<https://hermeneutika-btk.eu>

Nyitvatartás:

H–P: 9–15 óráig

+36-20-391-37-11 (Dr. Blázy Árpádné)

Munkatársak:

Prof. Dr. Fabiny Tibor irodalomtörténész,
kutatóközpontvezető, a FUKUCS-projekt vezetője
(fabiny.tibor@kre.hu)

Dr. Horváth Orsolya filozófus
(horvath.orsolya@kre.hu)

Dr. M. Pintér Tibor nyelvész, az EBO-projekt vezetője
(m.pinter.tibor@kre.hu)

Dr. Blázy Árpádné adminisztrátor
(blazy.marta@kre.hu)